Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Asia: HE 220/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Vaarallisten aineiden kuljetukseen liittyvien lakien ajantasaistaminen

Puolustusvoimien näkemyksen mukaan vaarallisten aineiden kuljetukseen liittyvien lakien ajantasaistaminen on hyvä ja tarkoituksenmukainen uudistus. Nykyinen sääntely ei täysin vastaa Puolustusvoimien vaarallisten aineiden kuljetustarpeita muuttuneessa turvallisuusympäristössä.

Puolustusvoimien tarpeet

Puolustusvoimat tarvitsee siviilitoimijoiden kuljetustukea vaarallisten aineiden kuljettamiseen lakisääteisten tehtäviensä täyttämiseksi jo normaaliolojen häiriötilanteissa sekä ennalta arvaamattomissa tilanteissa. Edellä kuvatuissa tilanteissa ei ole varautumisaikaa hallinnolliseen päätöksentekoon tai ratkaisuihin ja tarvittavat toimenpiteet Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseksi on tehtävä heti, pitäen sisällään sotilaallisten voimakeinojen käytön. Muuttunut turvallisuustilanne voi edellyttää ennalta arvaamattomia kuljetustarpeita. Etukäteen ei välttämättä ole mahdollisuutta suunnitella mitä, milloin ja millä tarvitsee kuljettaa. Mikäli kuljettamiseen tarvittaisiin normaaliolojen lainsäädännöstä poikkeavia lupia, niitä ei välttämättä ehditä hakea tai saada.

Keskeiset muutosesitykset

Esitetyn VAK-lakiluonnoksen soveltamisalan rajaus rajaa Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen kuljetukset soveltamisalan ulkopuolelle
Pykälän rajaus on suurelta osin VAK-direktiivin mukainen:
"1. Tätä direktiiviä sovelletaan vaarallisten aineiden tie-, rautatie- ja sisävesi-kuljetuksiin jäsenvaltioissa tai niiden välillä, mukaan luettuina kuormaaminen ja purkaminen, siirtäminen toisesta kuljetusmuodosta tai toiseen kuljetusmuotoon sekä kuljetusolosuhteiden edellyttämät pysähdykset.
Sitä ei sovelleta vaarallisten aineiden kuljetuksiin,
a) joihin käytetään asevoimille kuuluvia tai niiden vastuulla olevia ajoneuvoja, vaunuja tai aluksia; -- "
Säännöskohtaiset perustelut sisältävät kuitenkin 2 §:n osalta määrittelyn Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen suorittamasta kuljetukses-

ta, joka poikkeaa VAK-direktiivin rajauksesta asevoimille kuuluvista tai niiden vastuulla olevista ajoneuvoista.
”--.
Esitettävää lakia ei siten sovellettaisi tiekuljetukseen, jossa käytetään sotilasajoneuvoa tai puolustusvoimien taikka Rajavartiolaitoksen käytössä olevaa muuta ajoneuvoa, jota kuljettaa puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen palveluksessa oleva henkilö. --"

Puolustusvoimat näkee ongelmallisena esitetyn VAK-lain soveltamisalan rajauksen, siten kuin se on nyt hallituksen esityksen perusteluissa todettu kuljettajaan kohdistuvan rajauksen osalta. Tämä kirjaus ei mahdollista Puolustusvoimien tarvitsemaa kuljetustukea siviilitoimijoilta normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Kuljettajan saaminen Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen palvelukseen tiettyjen vaiheiden kuljetusoperaatioiden toteuttamiseksi vaadituissa aikamääreissä ei ole mahdollista normaali- eikä poikkeusoloissa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, ettei Puolustusvoimat pysty täyttämään sille asetettuja valmiudellisia vaatimuksia.

Ensimmäinen ratkaisuehdotus olisi, että lain soveltamisalan rajaukset muutetaan VAK-direktiivin mukaiseksi jättämällä rajaus koskemaan Puolustusvoimille ja Rajavartiolaitokselle kuuluvia tai niiden vastuulla olevia ajoneuvoja ja poistamalla viittaukset kuljettajaan perustelutekstistä.

Toinen ratkaisuvaihtoehto voisi olla, että poikkeuspykälään lisättäisiin maanpuolustukseen liittyvä kohta 3, joka olisi sisällöltään vastaava kuin kohta 1 alla:
”138 § Viranomaisia ja hätäkuljetuksia koskevat poikkeussäännökset
Erityistä varovaisuutta noudattaen ja tehtävän sitä edellyttäessä tämän lain ja sen nojalla annetuista säännöksistä ja määräyksistä voi poiketa edellyttäen, että on tehty kaikki toimenpiteet kuljetuksen suorittamiseksi turvallisesti:
1) pelastus-, poliisi-, rajavalvonta- ja tullitoiminnassa, jota suorittaa tähän tehtävään toimivaltainen viranomainen tai jota suoritetaan sen puolesta yleisen edun nimissä kyseisen toimivaltaisen viranomaisen valvonnassa ja vastuulla taikka kyseisen viranomaisen antaman määräyksen perusteella;
2) --”

Valmisteilla oleva erityislainsäädäntö "sotilas VAK-lain" arvioidaan valmistuessaan ratkaisevan muut kuin edellä kuvatun ongelman määrittelemällä kuljetusturvallisuuden varmistavat säädökset.

Lopuksi

Valmistelussa olevan lainsäädännön tulee olla Puolustusvoimien näkökulmasta valmisteltu siten, että se mahdollistaa Puolustusvoimien toiminnan ja lakisääteisten tehtävien toteuttamisen kaikissa valmiustilanteissa myös normaaliolojen lainsäädännön vallitessa.

Allekirjoitus

Inskapt Reima Kontkanen

Osastoinsinööri
Pääesikunnan logistiikkaosasto